

Kính thưa Thầy và các Thầy Cô!

Chúng con xin phép chia sẻ một số nội dung chính mà chúng con ghi chép trong bài Thầy Vọng Tây giảng từ 4h50' đến 6h00', sáng thứ Ba, ngày 08/4/2025.

PHẬT HỌC THƯỜNG THỨC

Bài 037: Tiếp nhận giáo dục căn bản để làm người

Người tiếp nhận giáo dục căn bản chính là người được học tập để biết đến ngũ thường, biết cách xây dựng mối quan hệ làm người. Hòa Thượng nói: ***“Con người sở dĩ có giá trị, có ý nghĩa là do được tiếp nhận giáo dục. Con người cũng là một trong những loài động vật nhưng con người hiểu được đạo lý để đối đãi với hoàn cảnh xung quanh một cách hợp lý, đây là điểm phân biệt giữa người và động vật. Con người được tiếp nhận qua giáo dục này, người xưa gọi là giáo dục căn bản, giáo dục tiểu học.***

“Xã hội ngày nay khắp nơi trên thế giới vì sao động loạn đến như vậy? Là bởi vì họ không biết được mối quan hệ giữa người và người. Con người bây giờ chỉ biết đến lời lãi, có lời thì là bạn bè, không có lời thì không thành bạn bè, chẳng có đạo nghĩa, thậm chí chẳng có tình thân. Con người trầm mê giữa lợi và hại thì nhất định làm cho phong khí xã hội trở nên xấu ác. Khi đó, bạn muốn xã hội thái bình làm sao được?

“Mạnh Tử nói rất hay, chân thật là nêu lên hiện tượng của xã hội hiện tại này là: “Trên dưới tranh lợi, quốc gia sẽ nguy”. Giáo dục truyền thống là duy trì sự an định, sự hòa mục của xã hội. Muốn cùng tồn tại, muốn cùng phồn vinh thì nhất định, con người phải xem trọng đạo đức, nhân, lễ, nghĩa.”

Hòa Thượng nhắc lại câu chuyện khi Ngài ở Cự Kim Sơn, Hoa Kỳ: ***“Một cư sĩ tên là Cao Quý Đức đã nói với tôi rằng trong thánh chúng có 70% là tiền sĩ. Những người tiền sĩ này đã tiếp nhận qua giáo dục cao đẳng nhưng vì sao họ mê tín đến vậy và thậm chí người có học thức cao như vậy lại ở trong tà giáo?***

“Chẳng qua là họ không được tiếp nhận giáo dục căn bản! Họ được tiếp nhận giáo dục cao cấp nhưng không được tiếp nhận giáo dục căn bản cho nên thứ họ tiếp nhận là tri thức khoa học hiện đại. Tri thức thì không phải là trí tuệ! Từ trong tâm thanh tịnh khởi tác dụng mới chính là trí tuệ chân thật! Người có trí tuệ mới phá trừ được ngu si.

“Nội dung giáo dục của người xưa hoàn toàn phù hợp với đời sống hiện thực. Người xưa dạy cho bạn phải hiểu tường tận mối quan hệ giữa người và người bao gồm quan hệ cha con, quan hệ anh em, quan hệ bạn bè, quan hệ cấp trên cấp dưới và quan hệ vợ chồng. Người xưa rất xem trọng đến giáo dục này. Khi bạn đã tường

tận, rõ ràng, thông suốt, thấu đáo rồi, vậy thì, bạn có thân phận gì, có mối quan hệ như thế nào, bạn phải tận nghĩa vụ, tận bổn phận của mình. Đây chính là giáo dục căn bản.

Sau khi chúng ta đã hiểu rõ và làm tốt mối quan hệ giữa người với người, chúng ta tiến thêm một bước nữa, là phải biết được quan hệ giữa người với hoàn cảnh xung quanh. Sau khi biết rõ mối quan hệ giữa người với hoàn cảnh đời sống rồi thì tiếp tục tiến thêm một bước nữa, mới nói đến huyền học, chính là mối quan hệ giữa con người với thiên địa quỷ thần. Đây là đại đạo lý của vũ trụ nhân sanh, đây là đại căn, đại bản để làm người, cho nên, con người mới biết được đạo lý làm người.”

Người ngày nay xem thường giáo dục căn bản, đến khi nhận được trái đắng mới hối hận, thì đã quá muộn. Một đứa trẻ vốn dĩ rất ngoan mà trở nên ngỗ nghịch ngang tàng là do cha mẹ đã dạy sai. Một ngôi trường quốc tế Nhật Bản rất xem trọng việc giáo dục đạo đức đã sẵn sàng tặng học bổng cho hai học trò của Hệ thống Giáo dục Khai Minh Đức. Việc này khiến người làm cha mẹ phải quan sát cho kỹ và phản tỉnh. Họ còn ký hợp tác giáo dục với Hệ Thống. Tuy nhiên, nhiều người làm cha mẹ xem thường cách giáo dục mà Hệ thống đang theo đuổi, để rồi phải nhận lấy kết quả đau khổ trong tương lai.

Họ truy cầu theo ảo danh ảo vọng nên chỉ dẫn đến tai hại. Họ tưởng rằng mình sẽ giàu có mãi, không bao giờ nghèo mà không biết rằng con bất hiếu có thể phá hết tài sản, khiến chúng ta tức mà chết. Ở nước ngoài, người trong nhà hay cha mẹ con cái cùng đi ăn chung ở nhà hàng nhưng người nào tự trả tiền người đó. Họ cảm thấy rất thích điều này, bởi vì mỗi người đều sống trong tư lợi, thấy việc cho đi là điều lạ lẫm. Nếu chúng ta sống trong thế giới mà con người chỉ có tâm tư lợi, có lợi mới qua lại, mới kết thành bạn bè và ngược lại, không có lợi sẽ không có bạn bè, sẽ không có đạo nghĩa, thì chúng ta sẽ vô cùng bất an.

Cách đây năm, bảy năm, tôi đi Đồng Tháp và không sử dụng điện thoại thông minh nên cũng chưa biết mở google. Tôi đã dừng lại và hỏi đường. Họ chỉ đường cho tôi xong thì nói: “*Cho tiền để đi uống cà phê đi!*” Tôi đã mắng ngay rằng: “*Ở đất miền Tây này không ai như vậy!*”. Nếu thuận ý họ, họ xin tiền mà cho ngay thì lần sau quen thói, họ sẽ làm thay đổi phong khí tốt đẹp của xã hội, chỉ có lợi và hại, không có ân nghĩa, tình nghĩa, đạo nghĩa. Có những nơi mình hỏi đường, người ta còn dẫn mình đến tận nhà chứ làm gì có chuyện đòi tiền như vậy.

Con người chỉ có lợi và hại thì xã hội sẽ xấu ác, do đó, người làm cha mẹ đặc biệt là người học Phật, học đạo đức Thánh Hiền phải cắm gốc đạo đức, đó là “*đi phải thưa, về phải trình*”, là phải biết dạ vâng. Đây là nét cơ bản mà không dạy cho con cháu thì chúng ta sai rồi, nhất định chúng ta phải phản tỉnh việc này. Nếu không dạy tốt đời sau thì chúng ta là người đại ác. Con trẻ như tờ giấy trắng, vẽ lên nét nào thì hình thành nét đó. Chúng ta vẽ sự ảo danh ảo vọng thì chúng cũng sẽ ảo sẽ ảo danh ảo vọng mà thôi.

Người ta có thể trồng dưa hấu và đặt những trái dưa hấu non, trái bầu vào khuôn với nhiều hình dạng khác nhau, đến khi đủ ngày, mở khuôn ra thì trái dưa hấu, trái bầu có hình đúng như cái khuôn. Việc dạy trẻ cũng như vậy. Người lớn hình thành như thế nào cũng từ khuôn đúc giáo dục ở trong nhà như vậy. Cho nên Hòa Thượng nói rằng khi con người chỉ nghĩ đến lợi hại thì họ sẽ biến phong hóa xã hội toàn là lợi và hại, không có ân nghĩa, tình nghĩa và đạo nghĩa. Từ nhỏ, chúng ta dạy trẻ tự tư ích kỷ thì khi lớn lên, các em không biết đến “*lá lành đùm lá rách*”, lá rách đùm lá nát. Thậm chí đến cha mẹ chúng còn không xem trọng thì chúng còn xem trọng ai? Chúng chỉ đi phá làng phá xóm.

Mạnh tử từng khẳng định “*Trên dưới tranh lợi, quốc gia sẽ nguy*”. Đó là việc trọng đại quốc gia, còn trong quy mô nhỏ hơn là trong một gia đình, anh em trên dưới tranh giành nhau thì chắc chắn, con cái thế hệ sau sẽ cùng nhau tranh giành. Gia đình đó chắc chắn không thể hài hòa, rất nhanh mà tan rã. Nếu biết nhường nhau thì con cháu đời sau nhìn thấy sẽ nhường. Con bác, con chú cũng sẽ nhường vì chúng nhìn thấy cha chú biết nhường. Ngày nay, anh em, cha chú trong nhà luôn cảm thấy bất công vì cho rằng cha mẹ có sự thiên vị. Cha mẹ nào mà như vậy? Cha mẹ luôn yêu thương các con.

Vì sao anh cả được nhiều? Vì anh cả ra đời trước, có quá trình dài chăm sóc các em, bỏ ra nhiều công sức để xây dựng cơ nghiệp này. Đây là việc cha mẹ nhìn thấy. Người anh cả đã phải vật lộn với cuộc sống để xây dựng gia nghiệp, còn người làm em, mới ra đời sau này, khi gia nghiệp đã có đủ mà người em cũng muốn phần của mình bằng với phần của anh hay sao? Tuy nhiên, tôi thấy, đa phần người anh luôn nhường nhịn. Đó là tình nghĩa, ân nghĩa, đạo nghĩa.

Đời ông nội của tôi, khi ông còn sống, ông rất nghiêm. Đến đời thứ hai, đời của cha chú thì tan rã. Đến đời thứ ba là đời tôi thì anh em, con cháu trong nhà còn không biết mặt nhau. Gia tộc như vậy không vinh hiển. Gia tộc người khác có thể duy trì 800 năm, vì sao được như vậy? Vì họ được tiếp nhận giáo dục làm người, giáo dục căn bản chứ không phải là học hàm học vị cao sang. Chuẩn mực để làm người không cần học hàm học vị cao. Một con người chỉ cần làm tốt khổ đầu tiên trong Phép Tắc Người Con là đã biết cách làm người, biết đối nhân xử thế đối người tiếp vật, đó là giáo dục căn bản.

Tuy nhiên, ngày nay, con người ngày càng xem nhẹ giáo dục căn bản này. Nhiều cha mẹ đã phải nếm quả đắng từ nhận biết sai lầm của mình. Những sản phẩm của họ đã di hại cho gia đình và trở thành gánh nặng cho xã hội. Then chốt của giáo dục là xem trọng Đạo đức, Nhân, Lễ, Nghĩa, tuy nhiên, khi trẻ nhỏ mới lớn lên, cha mẹ chúng lại thích đưa con đến trường nổi tiếng, đóng nhiều tiền. Họ tính toán từng chút một, giá từng mớ rau, từng mớ xả, chênh nhau 2000 thôi, họ cũng quay lại mua ở hàng có người bán rẻ hơn.

Với đầu óc như vậy, tại sao khi đưa con đến trường, họ không tính được, nhà trường đang làm gì đây? Họ chỉ biết chúng ta đang làm việc tốt nhưng trong trường nếu có một việc nhỏ, họ cũng hạch học đủ điều. Họ không nghĩ được rằng nếu không phải là người chân thật làm giáo dục thì chẳng ai làm được như thế. Nếu chúng ta mở trường để làm kinh tế, để kiếm tiền thì với vài chục tỷ đó, gửi ngân hàng sẽ còn kiếm được nhiều tiền, đâu cần phải ngày ngày vất vả, lao tâm khổ trí và bù lỗ vì thu chẳng đủ chi.

Hòa Thượng có giải thích về câu hỏi của ông Cao Quý Đức khi Ngài ở Cựu Kim Sơn, Hoa Kỳ, về việc người có học thức, có bằng tiến sĩ đa phần lại mê tín và theo tà giáo là do những vị này được tiếp nhận giáo dục cao cấp nhưng không được tiếp nhận giáo dục căn bản. Thứ họ có là tri thức, không phải là trí tuệ. Người có trí tuệ mới nhận ra được điều đúng, điều sai, điều hay, điều dở còn người không có trí tuệ thì chỉ tin vào tri thức của mình, nhận biết của mình. Thậm chí có người nhắc bảo cho họ, họ cũng không tin. Vì sao vậy? Vì họ được nhận giáo dục cấp cao nên chẳng thể tin được người không có bằng cấp gì. Chúng ta hãy suy xét xem, lời chỉ dạy của Hòa Thượng có đạo lý không? Đạo lý rất rõ ràng.

Những người được tiếp nhận giáo dục cao đẳng mà không được tiếp nhận giáo dục căn bản thường có nhiều vọng tưởng, tâm chưa được “*định*”. Tâm “*định*” mới khai được trí tuệ. Người có trí tuệ mới phá trừ được ngu si. Ngu si là không nhận ra được đạo lý chân thật. Ở thế gian từ “*ngu si*” hay từ “*mất dạy*” bị coi là những từ mắng người rất nặng. “*Mất dạy*” là không được dạy. Ví dụ như nếu được dạy về truyền thống gia tộc, truyền thống tổ tiên thì mới biết thế nào là tri ân, báo ân đối với người đi trước đã bỏ ra bao công sức, hy sinh bao sương máu. Bác Hồ cũng từng nói: “*Các Vua Hùng đã có công dựng nước, bác cháu ta phải cùng nhau giữ lấy nước.*” Nếu chúng ta không được dạy về truyền thống thì chúng ta không biết gìn giữ, tiếp nối và phát huy truyền thống.

Cho nên, giáo dục phải phù hợp với đời sống hiện thực. Ngày nay, trẻ học cao nhưng lại không biết xử lý các mối quan hệ với giữa con cái với cha mẹ, giữa người với người, giữa người với đại tự nhiên, giữa người với thiên địa quỷ thần, hoàn toàn xa rời thực tế. Giáo dục của người xưa hoàn toàn phù hợp với đời sống thực tế. Cho nên giáo dục chính là trước tiên phải dạy làm người, phải dạy bổn phận của con người. Đó chính là giáo dục căn bản.

Những đứa nhỏ trở nên bất hiếu vô nghì, chạy theo ảo danh ảo vọng là do thiếu giáo dục căn bản này. Thầy Thái từng kể rằng nhiều cha mẹ dạy con là cố gắng học cho giỏi để mai một kiếm được nhiều tiền. Đây chính dạy trẻ ảo danh ảo lợi, đến khi chúng lớn lên chúng cũng ảo danh ảo lợi. Có lợi thì nói chuyện, không có lợi thì không nói chuyện, thì không có đạo nghĩa. Thật là đáng sợ! Con cái và cha mẹ mà không có tình nghĩa, đạo nghĩa thì quá khủng khiếp, thậm chí con cái chỉ vì tài sản, đất đai mà thừa cha mẹ ra pháp đình. Người làm cha mẹ như vậy thật đau khổ, tức mà chết. Nguyên nhân của việc này là do lúc nhỏ, trẻ đã không được tiếp nhận giáo dục làm người.

Tổ Ân Quang từng dạy: “*Đốn luân tận phận, nhàn tà tồn thành, nhất tâm niệm Phật, cầu sanh Tịnh Độ*”. Trong bốn câu này thì câu đầu tiên “*Đốn luân tận phận*” nghĩa là phải dốc hết trách nhiệm trong vai trò của mình. Nếu mình làm con, làm cha làm mẹ, làm vợ làm chồng, làm thầy làm cô, làm người bạn, làm người giữa bao người thì phải làm ra tấm gương tốt cho những người xung quanh. Tuy nhiên, người học Phật ngày nay, chỉ lưu tâm đến hai câu cuối: “*nhất tâm niệm Phật, cầu sanh Tịnh Độ*” mà bỏ hai câu đầu tiên “*Đốn luân tận phận, nhàn tà tồn thành*”.

Vừa rồi, ở nước ngoài, có một công ty đã yêu cầu nhân viên công ty viết ra công việc của mình trong một tuần, tuy nhiên, không ai viết ra được. Họ cả tuần, cả tháng đều không làm gì nhưng lương thì vẫn nhận đủ. Nếu người học Phật, học chuẩn mực Thánh Hiền cũng sống như những nhân viên này, không làm tròn bổn phận trách nhiệm, thì sẽ kém khuyết trong vai trò của mình. Người như thế niệm Phật không thể vãng sanh. Là một giáo viên thì chúng ta khi có thời gian rảnh phải cố gắng trau dồi kiến thức, đây chính là tròn bổn phận. Là một công nhân hay kỹ sư thì không chỉ làm tốt vai trò bổn phận của mình mà còn làm ra tấm gương tốt để người trong đơn vị nhìn thấy. Đây mới chính là trách nhiệm của chúng ta. Người xưa chỉ dạy là trong mỗi vai trò đều có thể “*tác sự tác phạm*” tức là làm người dẫn dắt, làm người mô phạm cho những người khác.

Giáo dục của người xưa, sau khi dạy chúng ta xử lý tốt mối quan hệ giữa người với người, phải tiếp tục hiểu được mối quan hệ giữa người với hoàn cảnh xung quanh. Hiểu được hoàn cảnh xung quanh thì mới biết mùa này trồng loại cây trồng gì. Con trẻ ngày nay không có năng lực sinh tồn, không thể vượt qua được khó khăn nếu có thiên tai nhân họa xảy ra. Người xưa có khả năng biết được nhiều việc, thậm chí đi trên xa mạc vẫn còn biết cách lấy một vài giọt nước hay bơi qua sông có thể tự làm phao từ hai ống quần. Do đó, các lớp kỹ năng sống của chúng ta không chỉ dạy trẻ kỹ năng quét nhà, nấu cơm, chà bồn cầu mà phải nghiên cứu để dạy con trẻ nhiều kỹ năng giúp trẻ sinh tồn ví dụ cách dập và thoát ra khỏi đám cháy.

Chúng ta có hiểu về giáo dục căn bản nhưng chưa thật làm, lớn có thể chưa làm được nhưng chúng ta hãy cố gắng làm trong gia đình mình. Tôi cũng rất tiếc là khi con cái lớn lên rồi, tôi mới biết những đạo lý này, bây giờ chỉ cố gắng bổ cứu. Đã bổ cứu thì chưa chắc đã đạt 70-80%, chỉ cần đạt được 50% là quá vui. Thông thường bổ cứu thì chỉ được 20-30% và đành phải chấp nhận như vậy. Cho nên chúng ta nghe được lời nhắc nhở này của Hòa Thượng thì phải quan tâm đến việc giáo dục căn bản cho thế hệ sau. Đây cũng chính là bổn phận, trách nhiệm của mỗi chúng ta./.

Nam Mô A Di Đà Phật

Chúng con xin tùy hỷ công đức của Thầy và tất cả các Thầy Cô!

*Nội dung chúng con ghi chép lời giảng của Thầy có thể còn sai lầm và thiếu sót.
Kính mong Thầy và các Thầy Cô lượng thứ, chỉ bảo và đóng góp ý kiến để tài liệu học
tập mang lại lợi ích cho mọi người!*